

บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรม
ความกล้าหาญ ทัศนศึกษา วัดนักบุญเปโตร
สามพราน นครปฐม

Sponsors' Roles and Duties an Virtue and
Courage Development Case Study:
Saint Peter's Church, Samphran Nakhonpathom.

ณัฐพล เอี่ยมเศรษฐี

* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทววิทยาจริยธรรม คณะศาสนศาสตร์ วิทยาลัยแสงธรรม

บาทหลวง ดร.สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์

* อาจารย์ประจำคณะศาสนศาสตร์ สาขาวิชาเทววิทยาจริยธรรม วิทยาลัยแสงธรรม

บาทหลวง ผศ.ดร.อภิสิทธิ์ กฤษเจริญ

* อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา วิทยาลัยแสงธรรม

ผศ.ดร.ลัดดาวรรณ ประสูตรแสงจันทร์

* อาจารย์ประจำคณะศาสนศาสตร์ สาขาวิชาคริสตศาสนศึกษา วิทยาลัยแสงธรรม

Nuttapon Aimesattee

* Master of Arts, Moral Theology Program, Faculty of Theology, Saengtham College.

Rev.Dr.Surachai Chumsriphun

* Lecturer, Faculty of Theology, Moral Theology Program, Saengtham College.

Rev.Asst.Prof.Dr.Apsit Kritcharoen

* Lecturer, Bachelor of Arts Program in Philosophy and Religion, Saengtham College.

Asst.Prof.Dr.Laddawan Prasutsaengchan

* Lecturer, Faculty of Theology, Christian Education Program, Saengtham College.

ข้อมูลบทความ

* รับบทความ 15 กันยายน 2563

* แก้ไข 2 พฤศจิกายน 2563

* ตอรับบทความ 28 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อลูกทูนหัว 2) วิธีการของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญต่อลูกทูนหัว โดยใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ 1) พ่อแม่/ผู้ปกครองที่มีผู้ที่อยู่ในปกครองอยู่ในช่วงอายุ ตั้งแต่ 14 – 16 ปี จำนวน 12 คน 2) ลูกทูนหัวจำนวน 12 คน 3) พ่อแม่ผู้ปกครองจำนวน 12 คน วัดนันทบุณยเปโตร สามพราน นครปฐม อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ทำการวิเคราะห์ผลการวิจัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

ผลการวิจัยพบว่า

1. พ่อแม่ผู้ปกครองได้มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อลูกทูนหัวในการช่วยส่งเสริมคุณธรรม ความเชื่อ ความรัก ความหวัง และความกล้าหาญแก่ลูกทูนหัว มีการส่งเสริมในด้านความรักมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเชื่อ ด้านความกล้าหาญ และด้านความหวัง โดยกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองมีการส่งเสริมให้ลูกทูนหัวมีความศรัทธาและประกอบกิจศรัทธา มีความรักในตนเอง ความหวังในตนเอง และมีมีโนธรรมและวิจารณ์ญาณเป็นส่วนใหญ่ สำหรับสิ่งที่ส่งเสริมน้อย คือ การส่งเสริมให้มีความหวังในพระเจ้า และความหวังในผู้อื่น

2. วิธีการของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญต่อลูกทูนหัว ไปสู่การปฏิบัติ มีอยู่ 9 วิธีดังนี้ 1) พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดี แสดงออกให้เห็นทางการกระทำ 2) พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเป็นผู้ที่ปลูกฝังความเชื่อ ผ่านทางการดำเนินชีวิต 3) พ่อแม่ผู้ปกครองต้องพูดคุย และมีการสื่อสารที่ดีกับลูกทูนหัวของตน 4) พ่อแม่ผู้ปกครองต้องทำงานร่วมกับครอบครัวของลูกทูนหัวของตน 5) พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเอาใจใส่และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับลูกทูนหัว 6) พ่อแม่ผู้ปกครองต้องรู้จักใช้สื่อและเทคโนโลยี และรู้จักสอนลูกทูนหัวของตนให้ใช้สื่อและเทคโนโลยีให้ถูกต้องและเกิดประโยชน์ 7) พ่อแม่ผู้ปกครองต้องมีความเชื่อ

บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่อุปถัมภ์ในการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญ
กรณีศึกษา วัดนักบุญเปโตร สามพราน นครปฐม

มันและเห็นคุณค่าในตัวลูกทูนหัวของตน 8) พ่อแม่อุปถัมภ์ควรนำ
กิจกรรมต่างๆ มาใช้ เพื่อให้ลูกทูนหัวของตนได้เริ่มออกจากตนเอง
9) พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องให้กำลังใจและเสริมแรงให้กับลูกทูนหัวของตน

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่อุปถัมภ์; คุณธรรมความกล้าหาญ

Abstract

The research will focus on the role and duties of sponsors in the development of the virtue of courage
1) Sponsors' role and duties to their godchildren, 2) The method that sponsors apply to develop virtue and courage in their godchildren. Research data comes from the representative sample as follows 1) Parent(s) who have children as Godchildren, age between 14-16 years old 12 people, 2) Godchildren 12 people, 3) Sponsors 12 people who attend St.Peter Church, Sampran, Nakhon Pathom province, Roman Catholic Archdiocese of Bangkok. The research uses descriptive statistics to conduct research analysis by using personal data analysis of the providers showing frequency and percentage.

The result of this research reveal:

1. Sponsors fulfill the role and do their duties as sponsors of their Godchildren especially encouraging them about virtue, faith, love, hope, and courage. Sponsors encourage in love, followed by faith, courage and hope. Mostly, sponsors encourage their godchildren to have devotion and to develop to them, self-love, hope for themselves, and conscience and judgment. Sponsors encourage

their Godchildren somewhat less to have hope in God and others.

2. Sponsors apply methods to encourage development in virtue and courage in their Godchildren in 9 ways as follow; 1) Sponsors need to give good examples, shown by good actions, 2) Sponsors need to teach doctrine by a good lifestyle, 3) Sponsors need to talk and have good communication to their godchildren, 4) Sponsors need to work together with their Godchildren's families, 5) Sponsors need to be attentive and have close relationships with their Godchildren, 6) Sponsors need to have knowledge technology and social media of in order to guide their Godchildren how to use them in the right way, 7) Sponsors need to have confidence in their Godchildren and realize their value and dignity, 8) Sponsors need to encourage their godchildren to a more active and inestimable lifestyle, 9) Sponsors need to encourage and offer ongoing support to their Godchildren.

Keywords: Sponsors' role and duties; Virtue of courage

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากลองมองกลับไปในช่วงก่อน บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปฏิบัติมีความสำคัญและเด่นชัดคือพ่อแม่ผู้ปฏิบัติเมื่อได้รับหน้าที่ของตนแล้ว ก็เริ่มทำหน้าที่ของตน เมื่อลูกทวนหัวของตนรู้ความ ก็เริ่มมีการติดตาม พูดคุย ไม่ว่าจะเป็นการอบรมทางด้านความเชื่อ แบบอย่างของการสวดภาวนา และการไปร่วมพิธีทางศาสนา พ่อแม่ผู้ปฏิบัติมีความใส่ใจ และมองเห็นถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเอง หรือแม้แต่ทางด้านความเป็นมนุษย์ต่างๆ ก็มีการเตือนและให้การอบรม เพื่อให้ลูกทวนหัวของตนเป็นคนดี มีการแสดงออกอย่างเด่นชัดในภาคปฏิบัติ จึงทำให้เห็นว่าหน้าที่ที่แสดงออกสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของการเป็นพ่อแม่ผู้ปฏิบัติ แต่หากลองมองถึงยุคปัจจุบันนี้ บทบาทของพ่อแม่ผู้ปฏิบัติ กลับดูมีการให้ความสำคัญน้อยลง อาจเพียงเพราะเป็นข้อบังคับ หรือแค่ขอให้มีเพราะจำเป็นต้องมี แต่พ่อแม่ผู้ปฏิบัติเองก็ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตน และก็ไม่ทราบถึงหน้าที่ของตนคืออะไร ยกตัวอย่างเช่น ในวันที่ลูกทวนหัวของตนรับศีลศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็น ศีลล้างบาปหรือศีลกำลัง ทุกวันนี้มีการให้ผู้อื่นมาทำหน้าที่แทน เพราะด้วยเหตุผลต่างๆ ที่ไม่อาจไปทำหน้าที่ได้ แม้แต่ในวันสำคัญ และหลังจากนั้นก็พ่อแม่ผู้ปฏิบัติจำนวนมากที่ไม่ได้ติดตามลูกทวนหัวของ

ตนต่อไป จึงแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงไปในแง่ของการปฏิบัติหน้าที่ในยุคปัจจุบัน ที่ดูเหมือนบทบาทของพ่อแม่ผู้ปฏิบัติมีความสำคัญน้อยลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพ่อแม่ของผู้รับศีลเอง ขาดความเข้าใจถึงความสำคัญในบทบาทของพ่อแม่ผู้ปฏิบัติ จึงเลือกคนที่ง่ายมากกว่าคนที่เหมาะสม

ทั้งนี้ในประมวลกฎหมายพระศาสนจักร ได้แบ่งชี้ถึงความสำคัญและความจำเป็นของพ่อแม่ผู้ปฏิบัติดังนี้ “เท่าที่เป็นไปได้ ผู้รับศีลล้างบาปมีพ่อแม่ผู้ปฏิบัติคนหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ช่วยผู้รับศีลล้างบาป ที่เป็นผู้ใหญ่ในพิธีเริ่มต้นเป็นคริสตชน และถ้าผู้รับศีลล้างบาปเป็นทารก ก็มีหน้าที่พร้อมกับบิดามารดานำทารกนั้นมารับศีลล้างบาป และช่วยเหลือผู้ให้รับศีลล้างบาปแล้ว เจริญชีวิตที่เหมาะสม และปฏิบัติพันธกิจที่ติดมากับศีลล้างบาปนั้นอย่างซื่อสัตย์” (ประมวลกฎหมายพระศาสนจักรข้อที่ 872)

โดยขั้นแรกพ่อแม่ผู้ปฏิบัติได้รับการเลือกจากผู้รับศีลล้างบาปเอง หรือจากบิดามารดา หรือจากผู้ทำหน้าที่แทนบิดามารดาของเขา หรือถ้าขาดบุคคลเหล่านี้ ให้เจ้าอาวาสหรือศาสนบริกรเลือกแทน บุคคลที่เป็นพ่อแม่ผู้ปฏิบัติต้องมีความเหมาะสมและมีเจตจำนงรับหน้าที่นี้ ในด้านอายุของพ่อแม่ผู้ปฏิบัติ พระศาสนจักรกำหนดให้มีอายุครบ 16 ปีบริบูรณ์ เว้นแต่พระสังฆราชสังฆมณฑลได้กำหนดอายุ

เป็นอย่างอื่น หรือเจ้าอาวาส หรือศาสนบริกร เห็นว่ามีเหตุอันควรยกเว้นให้ได้ พ่อแม่อุปถัมภ์ ต้องเป็นคาทอลิกที่รับศีลกำลังและศีลมหาสนิท และเจริญชีวิตที่สอดคล้องกับความเชื่อ ซึ่งเหมาะสมกับบทบาทที่จะรับ ทั้งนี้ไม่ควรเป็น บุคคลที่ยังต้องโทษใดๆ ทางกฎหมายพระ ศาสนจักร ไม่ว่าโทษที่ลงทัณฑ์แล้ว หรือโทษที่ ได้ประกาศโดยชอบ และประการสุดท้ายพ่อแม่ อุปถัมภ์ต้องไม่เป็นบิดาหรือมารดาของผู้จะรับ ศีลล้างบาป (ประมวลกฎหมายพระศาสนจักร 874 วรรค 1)

จากประมวลกฎหมายพระศาสนจักร ข้างต้น ซึ่งให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่อันสำคัญยิ่ง ของพ่อแม่อุปถัมภ์ คือช่วยเหลือให้ผู้รับศีลล้าง บาปเจริญชีวิตได้เหมาะสม และปฏิบัติตาม พันธะที่ติดมากับศีลล้างบาปนั้นอย่างซื่อสัตย์ เพราะเนื่องจาก ศีลล้างบาปสืบทอดต่อกันมา การล้าง “baptizein” ในภาษากรีก หมายถึง “การจุ่ม” ลงไปในน้ำ เป็นสัญลักษณ์ของการ ฝังผู้เรียนคำสอนในการสิ้นพระชนม์ของพระ คริสตเจ้า ซึ่งเขากลับเป็นขึ้นมาจากความตาย พร้อมกับพระองค์ เสมือนเป็น “สิ่งสร้างใหม่” (2 คร. 5:17; กท. 6:15) ทั้งนี้ยังเป็นตรา ประทับ ที่ไม่มีวันลบเลือน เมื่อรับศีลล้างบาป แล้ว ก็เป็นการเข้าสู่พระศาสนจักรและได้ชื่อว่า เป็นคริสตชน ดังนั้นพ่อแม่อุปถัมภ์จึงควรให้ ความสำคัญยิ่งที่จะเป็นแบบอย่าง และสะท้อน

ชีวิตของพวกเขา ไปสู่ลูกทูนหัวที่เริ่มเข้ามา มี ส่วนร่วมในพระศาสนจักร และเข้าใจถึงพันธะ ต่างๆ ที่พวกเขามีพันธกิจแห่งพระคริสตเจ้าอยู่ ในตัวเอง ซื่อสัตย์ต่อพันธะที่ตนเองได้รับโดย ผ่านทางคำแนะนำ และรูปแบบของพ่อแม่ อุปถัมภ์นั่นเอง พ่อแม่อุปถัมภ์จึงมีบทบาท หน้าที่ และคุณลักษณะสำคัญหลายประการ เช่น การเป็นแบบอย่างหรือแสดงให้เห็นถึง รูปแบบชีวิตที่ชัดเจน การดำเนินชีวิตตามคุณ ค่าพระวรสาร อีกทั้งมีความเชื่อที่มั่นคงและ พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้รับศีลล้างบาปใหม่ให้ เจริญชีวิตที่เหมาะสม และให้ปฏิบัติตามพันธะ ที่ติดมากับศีลล้างบาปอย่างซื่อสัตย์

พันธะที่ติดมากับศีลล้างบาป จึงเป็นสิ่งที่ จำเป็นต่อการเป็นคริสตชน ซึ่งเรียกร้องความ มีคุณธรรมที่เป็นคุณลักษณะของตัวบุคคล บุคคลที่มีคุณลักษณะเช่นใดก็มีความโน้มเอียง ในการแสดงคุณลักษณะเช่นนั้นออกมา ซึ่ง คุณลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการหล่อเลี้ยง ให้เติบโตอย่างถูกต้อง โดยอาศัยพ่อแม่อุปถัมภ์ ที่จะคอยชี้แนะ และปลูกฝังคุณธรรมเพื่อให้ลูก ทูนหัวของตนเป็นคริสตชนที่ดีแต่เนื่องจาก สภาพสังคมปัจจุบันมีความท้าทายในการ ดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งเร้าต่างๆ ปัญหาทางจริยศาสตร์ พ่อแม่อุปถัมภ์จึงมี บทบาทหน้าที่ที่สำคัญ ในการเป็นตัวอย่างที่ดี สามารถสอน แนะนำ และปลูกฝังให้ลูกทูนหัว

ของตนยืนหยัดมั่นคงในสิ่งที่ถูกต้อง และไม่ไหลไปตามกระแสโลกที่รุนแรง แต่หากว่าทุกวันนี้ พ่อแม่ผู้ปกครองหลายคนไม่ได้พยายามที่จะทำหน้าที่ของตน และคิดว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้ไม่ใช่หน้าที่ของตน เพราะความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองตั้งแต่ต้น ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงมองเห็นถึงคุณธรรมหนึ่ง ในคุณธรรมหลัก 4 ประการคือ คุณธรรมความกล้าหาญ ที่จะทำให้ตัวของพ่อแม่ผู้ปกครองมีความกล้าหาญที่จะทำหน้าที่ของตนเอง และสอนให้ลูกทูนหัวของตนให้มีความกล้าหาญในการยืนหยัดต่อกระแสสังคม เพราะทุกวันนี้สังคมมีค่านิยมที่ไม่สอดคล้องกับคำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก ในหลายเรื่อง คุณธรรมความกล้าหาญจึงเป็นส่วนสำคัญในการทำให้ลูกทูนหัวมีความมั่นคงในคำสอน และซื่อสัตย์ต่อคำสัญญาแห่งศีลล้างบาป ซึ่งเป็นพันธะที่ไม่มีความเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น คุณธรรมความกล้าหาญ จึงเป็นคุณธรรมที่ทำให้ผู้ที่มีความกล้าหาญนั้นสามารถบรรลุหรือประสบความสำเร็จในความยากลำบาก (Difficulty) ที่เป็นอุปสรรคขัดขวาง และเป็นหน้าที่ของคุณธรรมความกล้าหาญ ที่ทำให้สามารถเอาชนะความรู้สึกถึงความยากลำบากต่างๆ ในตัวได้ หรืออีกนัยหนึ่ง ความกล้าหาญเป็นคุณธรรมที่เสริมกำลังใจ ทำให้สามารถชนะอุปสรรคที่มีอยู่ ดังนั้น คุณธรรมความกล้าหาญ เกี่ยวข้องกับ

สมรรถภาพด้านอารมณ์ (irascible appetite) ของมนุษย์นั่นเอง (บาทหลวงเชดชัย เลิศจิตรเลขา, 2548: 219)

ดังนั้น พ่อแม่ผู้ปกครองจึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการปลูกฝัง พัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญแก่ลูกทูนหัวของตน ให้เจริญชีวิตสอดคล้องต่อคำสอนพระศาสนจักร และมุ่งเน้นถึงการให้ความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน และมีความท้าทายในการแสดงออกมาเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่มีต่อลูกทูนหัว และวิธีการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญให้กับลูกทูนหัวในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อลูกทูนหัว
2. เพื่อศึกษา วิธีการของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญต่อลูกทูนหัว

ขอบเขตของการวิจัย

1. กรอบแนวคิดของวิจัย
 - 1.1 เอกสารคำสอนพระศาสนจักรคาทอลิกที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครอง

1.2 บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองที่สามารถพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญต่อลูกหลานได้

1.3 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญของพ่อแม่ผู้ปกครองต่อลูกหลาน ไปสู่ภาคปฏิบัติ

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประชากร คือ พ่อแม่ผู้ปกครอง วัดนักบุญเปโตร สามพราน นครปฐม อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ที่มีลูกหลานอยู่ในช่วงอายุ ตั้งแต่ 14 – 16 ปี (วัยรุ่นตอนกลาง)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ 1) พ่อแม่/ผู้ปกครองที่มีผู้ที่อยู่ในปกครองอยู่ในช่วงอายุ ตั้งแต่ 14 – 16 ปี จำนวน 12 คน 2) ลูกหลานจำนวน 12 คน 3) พ่อแม่ผู้ปกครองจำนวน 12 คน วัดนักบุญเปโตร สามพราน นครปฐม อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

นิยามศัพท์เฉพาะ

พ่อแม่ผู้ปกครอง หมายถึงพ่อแม่ที่มีบทบาทฝ่ายวิญญาณ ไม่ใช่พ่อแม่แท้ๆ ของผู้รับศีลล้างบาปและศีลกำลัง มีหน้าที่ในการให้คำแนะนำสัญญาแทนในพิธีล้างบาปสำหรับทารกและเป็นผู้ให้ แบบอย่างชีวิต แนะนำวิญญาณของผู้รับศีล ทั้งศีลล้างบาปและศีลกำลัง ให้ยึดถือตามคำแนะนำสัญญาอย่างเข้าใจความหมายและแสดงออกมาเป็นรูปธรรม

บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครอง

หมายถึงการปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อลูกหลานให้สามารถเจริญชีวิตที่เหมาะสม และปฏิบัติพันธะที่ติดมากับศีลล้างบาปนั้นอย่างซื่อสัตย์ เป็นต้นในเรื่องของการมีความเชื่อศรัทธา ความรัก ความหวัง และคุณธรรมความกล้าหาญ

ความเชื่อศรัทธา ได้แก่ เชื่อในพระเป็นเจ้า เห็นพระเป็นเจ้าสำคัญกว่าสิ่งทั้งปวง การมีความศรัทธาและประกอบกิจศรัทธาต่างๆ

ความรัก ได้แก่ การมีความรักต่อพระเจ้า ต่อตนเอง และต่อผู้อื่น โดยการรักเคารพ ยำเกรงในพระเจ้า ไม่ทำบาป คุณธรรมจริยธรรม รักษาสุขภาพกายใจ ให้อภัยตนเอง เพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้แก่ตนเอง เชื่อฟัง กตัญญู ดูแลปรนนิบัติ ช่วยเหลืองาน ผู้ปกครอง พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู แบ่งปัน ช่วยเหลือ แนะนำ ให้กำลังใจ ให้อภัย เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เพื่อนและบุคคลรอบข้าง

ความหวัง ได้แก่ ความหวังในพระเจ้า ตนเอง และผู้อื่น โดยการหวังในความรักเมตตาจากพระเจ้า หวังจะได้เข้าสู่อาณาจักรสวรรค์ เชื่อมั่นในความดีของตนเอง เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเอง มีความมานะพยายาม ไม่ท้อแท้สิ้นหวัง เชื่อมั่นในความดีของผู้อื่น เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์

ความกล้าหาญ ได้แก่ การมีมโนธรรม วิจารณ์ญาณ และความกล้าหาญเชิงศีลธรรม โดยการคิดไตร่ตรองในสิ่งที่จะทำ โดยอาศัย เหตุผลและหลักคำสอน กล้าทำ กล้าพูดความจริง กล้ายอมรับผิด กล้าเตือนผู้อื่น กล้าเผชิญ สู้ทนต่อความยากลำบาก ปฏิเสธอบายมุข สุรา สารเสพติด การพนัน บุคคลที่ซุกงูไปในทางที่ไม่ดี และกล้าประกาศข่าวดี

ลูกทูนหัว หมายถึงผู้ที่รับศีลศักดิ์สิทธิ์ 2 ประการคือ ศีลล้างบาป และศีลกำลัง โดยจะใช้คู่กับคำว่าพ่อแม่อุปถัมภ์ เป็นคำที่ใช้เรียก ผู้ที่เข้ารับพิธีศีลล้างบาป และศีลกำลัง ใน ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก โดยความหมายของลูกทูนหัวนี้ เป็นความหมายเชิง สัญลักษณ์ทางพิธีกรรม ที่จะได้รับการดูแล แนะนำ โดยพ่อแม่อุปถัมภ์ ทั้งนี้ทางผู้วิจัยไม่ ใช้คำว่าลูกอุปถัมภ์ เพื่อให้สอดคล้องกับคำว่า พ่อแม่อุปถัมภ์ และยังคงยึดใช้คำเดิม ตามที่ พระศาสนจักรนิยมใช้กันมา เพราะเนื่องจากถ้า ใช้คำว่า ลูกอุปถัมภ์ ยังคงไม่เป็นที่นิยม และ อาจเข้าใจไปถึงความหมายว่า การรับเลี้ยงลูก อุปถัมภ์ในความหมายการรับเป็นบุตรบุญธรรม เพื่อช่วยไม่ให้สับสน และเข้าใจง่ายขึ้น ทาง ผู้ทำวิจัย จึงขอใช้คำว่าลูกทูนหัว

คุณธรรมความกล้าหาญ เป็นหนึ่งใน คุณธรรมหลัก 4 ประการ โดยมาจากคำว่า cardinal virtues มาจากภาษาละติน cardo

ที่แปลว่าบานพับประตู เปรียบได้กับบานประตู ที่สามารถตั้งอยู่โดยมีบานพับคอยค้ำจุน และ คุณธรรมความกล้าหาญ เป็นคุณธรรมที่ทำให้ ผู้มีความกล้าหาญนั้น สามารถบรรลุหรือ ประสบความสำเร็จในความยากลำบาก (difficulty) ที่เป็นอุปสรรคขัดขวาง เพราะเป็นหน้าที่ของคุณธรรมความกล้าหาญ ที่ทำให้บุคคล สามารถเอาชนะความรู้สึกถึงความยากลำบาก ต่างๆ ในตัวตนเอง หรืออีกนัยหนึ่งความกล้าหาญเป็นคุณธรรมที่เสริมกำลังใจ ทำให้ สามารถชนะอุปสรรคที่มีอยู่ในตัวเรา ดังนั้น คุณธรรมความกล้าหาญ เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพด้านอารมณ์ (irascible appetite) ของมนุษย์นั่นเอง (บาทหลวงเชดชัย เลิศจิตรเลขา, 2548: 219)

วัยรุ่นตอนกลาง (14-16 ปี) เป็นช่วงที่ วัยรุ่นจะยอมรับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มเป็นสาวได้แล้ว มีความคิดที่ลึกซึ้ง (abstract) จึงหันมาเฝ้าหาอุดมการณ์และเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัวของตัวเอง และพยายามเอาชนะความรู้สึกแบบเด็กๆ ที่ผูกพันและอยากจะทำตามพ่อแม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) จำนวน 1 ชุด

สำหรับสัมภาษณ์พ่อแม่ผู้ปกครอง วัดนักบุญ เปโตร สามพราน นครปฐม เพื่อทราบถึง บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อลูก หลานหัว ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ ทราบถึง วิธีการของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนา คุณธรรมความกล้าหาญต่อลูกหลานหัว ตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่สังเคราะห์ได้มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาและแก้ไขตามคำแนะนำของ อาจารย์ที่ปรึกษา
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานวิจัยที่ ศึกษา และเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับด้าน วิชาการในวงกว้าง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณา และรับแบบสัมภาษณ์กลับมาเพื่อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congru-

ence) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการพิจารณาค่า IOC ที่มี ค่าระหว่าง 0.66 – 1.00 ขึ้นไป แล้วปรับแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้เก็บข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนในการ ดำเนินการดังนี้

- 1.1 ตรวจสอบ ทบทวน ความครบ ถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับ

- 1.2 นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ

2. สถิติที่ใช้

- 2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ ให้ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

- 2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. พ่อแม่ผู้ปกครองได้มีการปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อลูก หลานหัวในการช่วยส่งเสริมคุณธรรม ความเชื่อ ความรัก ความหวัง และความกล้าหาญแก่ลูก หลานหัว มีการส่งเสริมในด้านความรักมากที่สุด รองลงมาคือด้านความเชื่อ ด้านความกล้าหาญ

และด้านความหวัง โดยกลุ่มพ่อแม่อุปถัมภ์มีการส่งเสริมให้ลูกทูนหัวมีความศรัทธาและประกอบกิจศรัทธา มีความรักในตนเอง ความหวังในตนเอง และมีมโนธรรมและวิจารณ์ญาณเป็นส่วนใหญ่ สำหรับสิ่งที่ส่งเสริมน้อยคือการส่งเสริมให้มีความหวังในพระเจ้า และความหวังในผู้อื่น

1.1 การปฏิบัติหน้าที่ในด้านความเชื่อ แสดงให้เห็นถึงพ่อแม่อุปถัมภ์ส่วนมากให้ความสำคัญกับเรื่องนี้พอสมควรโดยเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติกิจศรัทธาการมาร่วมพิธีบูชาขอบพระคุณเป็นสิ่งแรกๆ ที่พ่อแม่อุปถัมภ์นึกถึงส่วนความเชื่อต่อพระเจ้าในแง่ของความหมายนั้นอาจดูเป็นเรื่องที่ไกลตัวและพ่อแม่อุปถัมภ์ยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร เพราะเรื่องของการปลูกฝังความเชื่อบางครั้งก็ต้องผ่านทางประสบการณ์ภายในลึกๆ จึงจะสามารถถ่ายทอดออกมาได้ มิติของความเชื่อจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเรียกร้องให้พ่อแม่อุปถัมภ์ปลูกฝังความเชื่อให้กับลูกทูนหัวของตนทั้งมิติทางด้านชีวิตภายในและการปฏิบัติออกมาภายนอก

1.2 การปฏิบัติหน้าที่ในด้านความรัก แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของพ่อแม่อุปถัมภ์ที่เห็นคุณค่าและให้คุณค่ากับความรัก เพราะเรื่องของความรักเป็นเรื่องที่ทุกคนเข้าใจได้ง่ายและแสดงออกมาเป็นภาคปฏิบัติทำให้

พ่อแม่อุปถัมภ์ตระหนักถึงคุณค่าของหน้าที่ในการปลูกฝังความรักให้กับลูกทูนหัวของตน แต่หากมองถึงด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความรักในพระเจ้าซึ่งเป็นด้านที่มีความสำคัญที่หลายคนอาจมองข้ามไป เพราะการมุ่งไปที่ลูกทูนหัวอย่างเดียวโดยละเลยการมองไปถึงพระเจ้าผู้ที่เป็นพื้นฐานของความรักพ่อแม่อุปถัมภ์จึงควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ด้วย

1.3 การปฏิบัติหน้าที่ในด้านความหวัง เป็นเรื่องของความคาดหวังในอนาคต เป็นเรื่องที่ไม่อาจมองเห็นหรือจับต้องได้ในปัจจุบันทั้งเป็นด้านที่พ่อแม่อุปถัมภ์ขาดความเข้าใจและให้ความสำคัญน้อย พ่อแม่อุปถัมภ์จึงควรตระหนักว่าความหวังยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นเพื่อที่ลูกทูนหัวจะได้มีเป้าหมายในชีวิต ไม่ลืมพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์รอบข้าง โดยเฉพาะด้านความหวังในพระเจ้าและความหวังในผู้อื่น พ่อแม่อุปถัมภ์ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก ไม่เข้าใจในความหมายเพื่อลงสู่ภาคปฏิบัติ ต่างกับด้านความหวังในตนเองที่พ่อแม่อุปถัมภ์ให้ความสำคัญและปฏิบัติได้ดี

1.4 การปฏิบัติหน้าที่ในด้านความกล้าหาญ โดยพ่อแม่อุปถัมภ์ส่วนใหญ่เห็นความสำคัญและทราบถึงหน้าที่ในการปลูกฝังความกล้าหาญให้กับลูกทูนหัวของตน โดยเริ่มแรกต้องเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของ

คุณธรรมความกล้าหาญเสียก่อน เหตุที่มีความสำคัญ เพราะการที่วัยรุ่นหรือลูกทูนหัวของตนต้องเผชิญกับกระแสโลกในปัจจุบันที่ต้องใช้มโนธรรมที่เที่ยงตรง มีวิจารณญาณในเรื่องต่างๆ แยกแยะถูกผิด เลือกสิ่งที่ถูกต้องมากกว่าสิ่งที่ถูกใจ รวมไปถึงการพัฒนาสู่การเป็นผู้ใหญ่ทางความเชื่อที่สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองและสามารถนำผู้อื่นไปในทางที่ดีและทางที่ถูกต้องได้นั้น ต้องอาศัยคุณธรรมในข้อนี้เป็นภูมิคุ้มกันให้เขาสามารถดำเนินชีวิตของคริสตชนได้อย่างเหมาะสม ในส่วนที่พ่อแม่อุปถัมภ์หลายคนไม่อาจปฏิบัติได้ คือความไม่กล้าตักเตือนหรือแม้แต่นั่นเองก็ไม่มั่นใจว่าสิ่งที่จะสอนให้กับลูกทูนหัวไปนั้นตนเองทำได้หรือไม่ ดังนั้นพ่อแม่อุปถัมภ์ควรตระหนักในหน้าที่ของการเป็นคริสตชนที่ดีเสียก่อนจึงจะสามารถไปปลูกฝังคุณธรรมความกล้าหาญให้กับลูกทูนหัวได้ การที่พ่อแม่อุปถัมภ์จะไปบอกหรือนำลูกทูนหัวนั้นต้องใช้ความกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องและซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตนในพันธะที่ติดตัวเรามาตั้งแต่การตอบรับเป็นพ่อแม่อุปถัมภ์ของลูกทูนหัวของเราตั้งแต่เราได้รับศีลล้างบาป

2. วิธีการของพ่อแม่อุปถัมภ์ในการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญต่อลูกทูนหัวไปสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

2.1 พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแสดงออกให้เห็นทางการกระทำเพื่อลูกทูนหัวจะได้พร้อมแสดงคุณลักษณะที่เป็นต้นแบบแห่งชีวิตที่เข้มแข็งและสวยงามให้แก่ผู้อื่นในอนาคตด้วย

2.2 พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องเป็นผู้ที่ปลูกฝังความเชื่อผ่านทาง การดำเนินชีวิต มองดูแบบอย่างและการแสดงออกทางการปฏิบัติ โดยผ่านทาง การไปร่วมมิสซา กิจศรัทธา และการดำเนินชีวิตอย่างมีความหมายในแต่ละวัน

2.3 พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องพูดคุยและมีการสื่อสารที่ดีกับลูกทูนหัวของตน ต้องมีวิธีการสื่อสารที่เข้ากับบริบทของวัยรุ่นและมีความเหมาะสม

2.4 พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องทำงานร่วมกับครอบครัวของลูกทูนหัวของตน ครอบครัวเป็นอีกหนึ่งส่วนสำคัญในการร่วมมือกับพ่อแม่อุปถัมภ์ทำให้เขามีกำลังใจเอาชนะการประจัญและความยากลำบากต่างๆ ทั้งทางด้านการเชื่อและทางด้านสังคมในการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน

2.5 พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องเอาใจใส่และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับลูกทูนหัวของตน ทั้งสองต้องหมั่นสร้างความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.6 พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องรู้จักใช้สื่อและเทคโนโลยีและรู้จักสอนลูกทูนหัวของตนให้ใช้สื่อและเทคโนโลยีในทางที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์

2.7 พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องมีความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในตัวลูกทูนหัวของตน

2.8 พ่อแม่อุปถัมภ์ควรนำกิจกรรมต่างๆ มาใช้ เพื่อให้ลูกทูนหัวของตนได้เริ่มออกจากตนเอง

2.9 พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องให้กำลังใจและเสริมแรงให้กับลูกทูนหัวของตนในยามที่เขามีความยากลำบากหรือท้อแท้ในชีวิต

อภิปรายผล

1. บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่อุปถัมภ์ที่มีต่อลูกทูนหัว

จากการศึกษาพบว่า บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่อุปถัมภ์ที่สำคัญคือพ่อแม่อุปถัมภ์ต้องช่วยเหลือผู้รับศีลล้างบาปแล้วให้สามารถเจริญชีวิตที่เหมาะสมและปฏิบัติพันธะที่ติดมากับศีลล้างบาปนั้นอย่างซื่อสัตย์ เป็นต้นในเรื่องของการมีความเชื่อศรัทธา ความรัก ความหวังและคุณธรรมความกล้าหาญ ซึ่งสอดคล้องตามที่ประมวลกฎหมายพระศาสนจักรข้อที่ 872 ได้กล่าวถึงหน้าที่ของพ่อแม่อุปถัมภ์อย่างชัดเจน ดังนี้ “เท่าที่เป็นไปได้ ผู้รับศีลล้างบาปมีพ่อแม่อุปถัมภ์ได้คนหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้รับศีลล้าง

บาป ที่เป็นผู้ใหญ่ในพิธีเริ่มต้นเป็น คริสตชน และถ้าผู้รับศีลล้างบาปเป็นทารกก็มีหน้าที่พร้อมกับบิดามารดานำทารกนั้นมารับศีลล้างบาป และช่วยเหลือผู้ให้รับศีลล้างบาปแล้วเจริญชีวิตที่เหมาะสม และปฏิบัติพันธะที่ติดมากับศีลล้างบาปนั้นอย่างซื่อสัตย์” (2550: 27)

2. วิธีการของพ่อแม่อุปถัมภ์ในการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญต่อลูกทูนหัว

จากการศึกษาพบว่า วิธีการของพ่อแม่อุปถัมภ์ในการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญต่อลูกทูนหัว ดังความตอนหนึ่งในหนังสือสุขใจกับลูกวัยรุ่นว่า “การเอาชนะตัวเอง หรือการควบคุมพฤติกรรม อารมณ์ให้ออกมาในรูปที่เหมาะสมในระยะแรกๆ จะพบลักษณะสองจิตสองใจระหว่างความอยากเป็นเด็กต่อไปกับความอยากเป็นผู้ใหญ่ จากความรู้สึกลึกซึ้งของวัยรุ่นมักจะมองว่าสภาวะผู้ใหญ่หมายความว่าพึ่งตนเองได้ ตัดสินใจได้ถูกต้อง การที่จะเอาชนะใจตนเองนั้นเป็นสิ่งที่เด็กควรจะได้รับ การเรียนรู้ ได้รับโอกาสในการฝึกฝนมาตั้งแต่เด็กๆ ทีละเล็กทีละน้อยผ่านการที่พ่อแม่กำหนดขอบเขตต่างๆ ในชีวิต แต่ในวัยเด็กที่ไม่เคยเรียนรู้ที่จะยับยั้งชั่งใจมาก่อน ไม่เคยเอาชนะตัวเองโดยการทำให้เหมาะสมได้เลย หรือถูกเลี้ยงดูให้เอาแต่ใจตัวเอง อยากได้อะไรก็ได้ อยากทำอะไรก็จะทำ ครั้นเติบโตเข้าวัยรุ่นมีอิสระมากขึ้น ก็จะเห็นพฤติกรรมที่ไม่ยังคิด

ได้บ่อยๆ และบางครั้งกลับเป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้อื่นอีกด้วย” (พนม เกตุมาน, 2554) การเอาชนะตัวเองจึงเป็นการแสดงออกของความกล้าหาญ โดยมีแนวทางดังนี้

1) พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

2) พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องเป็นผู้ที่ปลูกฝังความเชื่อและมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับลูกทูนหัวของตน

3) พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องเอาใจใส่ พุดคุย และมีการสื่อสารที่ดีกับลูกทูนหัวของตน

4) พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องอภิบาลร่วมกับครอบครัวของลูกทูนหัวของตนในทุกมิติ

5) พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องสอนในเรื่องสำคัญและจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต รู้จักใช้สื่อและเทคโนโลยีและรู้จักสอนลูกทูนหัวของตนให้ใช้สื่อและเทคโนโลยีให้ถูกต้องและเกิดประโยชน์

6) พ่อแม่อุปถัมภ์ต้องมีความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในตัวลูกทูนหัวของตน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ควรมีการจัดอบรม จัดทำคู่มือ หรือมีการแนะนำก่อนการปฏิบัติหน้าที่จริง เพื่อความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องโดยผู้ที่จัดทำคู่มือหรือจัดอบรมควรเป็นวัดหรือหน่วยงานจากส่วนกลาง

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ บรรดาผู้อภิบาล คุณพ่อ ชีสเตอร์ ครูคำสอน ควรมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานสำหรับการเลือกพ่อแม่อุปถัมภ์ เพราะบุคคลเหล่านี้ต้องเป็นผู้ให้ข้อมูลและตอบคำถามเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณสมบัติ ความหมาย คุณค่า รวมถึงบทบาทหน้าที่อันจำเป็นของพ่อแม่อุปถัมภ์ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยที่เจาะลงไปในกลุ่มของตัวผู้ปกครองหรือตัวลูกทูนหัว เพื่อศึกษาในมุมมองที่แตกต่างๆ โดยอาจจะใช้หลักคุณธรรมต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย อาทิเช่น คุณธรรมความยุติธรรม คุณธรรมความรอบคอบ คุณธรรมความประมาณการ เป็นต้น

ในการไปเก็บข้อมูลน่าจะเป็นการร่างคำตอบเบื้องต้นเป็นคำสำคัญ เพื่อช่วยในการวัดว่าผู้ถูกสัมภาษณ์คิดอย่างนั้นจริง และตรงกับวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม เพราะเนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ จึงอาจเกิดการชี้นำ หรือความโน้มเอียงทางความคิดของผู้วิจัยเองได้ วิธีนี้จะสามารถช่วยให้การให้ข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องและตอบวัตถุประสงค์ของคำถามในแต่ละข้อได้ดียิ่งขึ้น

บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปฏิบัติในการพัฒนาคุณธรรมความกล้าหาญ
กรณีศึกษา วัดนักบุญเปโตร สามพราน นครปฐม

บรรณานุกรม

คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม. (2562). คำสอนพระศาสนจักร.

คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อพิธีกรรม. (2556). สังฆธรรมนูญว่าด้วยพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ดอนบอสโก.

คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านกฎหมายพระศาสนจักรภายใต้สภาสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย.

(2546). ประมวลกฎหมายพระศาสนจักร บรรพ4 หน้าที่ทำให้ศักดิ์สิทธิ์ของพระศาสนจักร.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.

พนม เกตุมาน. (2554). สุขใจกับลูกวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: บริษัทแปลน พับลิชชิ่ง จำกัด.

เชิดชัย เลิศจิตรเลขา, บาทหลวง. (2548). คริสตจริยศาสตร์พื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงเรียนดอน
บอสโก.